

Kinga Dobrowolska

Biblioteka Główna

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID ID:0000-0002-1570-6466

NOWE CZASY – NOWE DZIAŁANIA. INICJATYWY PODEJMOWANE W BIBLIOTECE UMCS NA PRZESTRZENI OSTATNICH LAT

Streszczenie: Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat podejmowała wiele inicjatyw skierowanych do swoich czytelników. Starania te miały głównie na celu zarówno ułatwienie korzystania z zasobów bibliotecznych, jak i uatrakcyjnienie oraz przybliżenie oferty wspomagającej proces nauki. W niniejszym artykule przedstawiono najważniejsze działania prowadzone przez pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej zobligowane dostępem do nowych technologii i oczekiwaniami czytelników.

Słowa kluczowe: UMCS Biblioteka, inicjatywy, Omnis, Coffee Lectures, Wolny Dostęp

New Times – New Activities. Initiatives Undertaken by the Library of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin over the Last Year

Abstract: The library of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin over the last ten years has undertaken a number of initiatives addressed to its readers. These efforts were mainly aimed at facilitating the use of library resources as well as making the offer supporting the learning process more attractive and presented. This article presents the most important activities carried out by the employees of the University Library, which are obliged to access new technologies in order to meet the expectations of readers.

Keywords: UMCS Library, initiatives, Omnis, Coffee Lectures, Free Access

Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat podejmowała wiele inicjatyw skierowanych do swoich czytelników. Starania te miały głównie na celu zarówno ułatwienie korzystania z zasobów bibliotecznych, jak i uatrakcyjnienie oraz przybliżenie oferty wspomagającej proces nauki. W artykule skoncentrowano się na następujących działaniach

prowadzonych przez pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej: uczestnictwo w projekcie SON, współpraca Biblioteki z e-usługą Omnis, rozwój Biblioteki Cyfrowej, utworzenie czytelni Wolnego Dostępu, Czytelni Komiksu, zainicjowanie spotkań w formule Coffe Lectures, oraz przedstawiono przestrzeń Biblioteki jako miejsce działań artystycznych.

Projekt SON

W roku 2020 Biblioteka Uniwersytecka została uczestnikiem programu Społecznej Odpowiedzialności Nauki (SON) – Wsparcie dla bibliotek naukowych, realizowanego i finansowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki. Program ten dotyczy digitalizacji i publikacji w Bibliotece Cyfrowej UMCS ponad 7000 artykułów opublikowanych w czasopiśmie naukowych UMCS w latach 1946–2011. Projekt rozpoczęto 1 czerwca 2020 roku, a przewidywane zakończenie prac to 1 czerwca 2022.

Celem projektu jest digitalizacja zasobów bibliotecznych o istotnym, w skali międzynarodowej, znaczeniu dla nauki, obejmująca zeskanowanie 91 170 stron i udostępnienie w Bibliotece Cyfrowej UMCS 7346 artykułów w formacie pdf, będących zawartością 12 sekcji czasopisma naukowego „Annales” wydawanego w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w latach 1946–2011. Digitalizacja zbiorów obejmuje takie wydawnictwa naukowe, jak:

1. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio AA – Chemia”;
2. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio AA – Physica et Chemia”;
3. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio AAA – Physica”;
4. „Roczniki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Dział B – Geografia, Geologia, Mineralogia i Petrografia”;
5. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio B – Geographia, Geologia, Mineralogia et Petrographia”;
6. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia. Sectio C” = „Roczniki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Dział C – Nauki Biologiczne”;
7. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio C – Biologia”;
8. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia. Sectio C – Biologia. Supplementum”;
9. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio FF – Philologiae”;
10. „Roczniki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Dział F – Nauki Filozoficzne i Humanistyczne”;
11. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G – Ius”;

12. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H – Oeconomia”;

13. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio I – Philosophia – Sociologia”;

14. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J – Paedagogia-Psychologia”;

15. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio D – Medicina”.

Effektem końcowym projektu ma być upowszechnienie publikacji wydawanych przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w latach 1946–2011, a tym samym zaprezentowanie informacji o badaniach prowadzonych w okresie 70 lat funkcjonowania uczelni. Całość prowadzonych prac (zeskanowanie, opracowanie katalogowe, opracowanie pod kątem metadanych i upublicznienie w Bibliotece Cyfrowej UMCS 7346 wielojęzycznych artykułów w formie cyfrowej) w znacznym stopniu przyczyni się do rozpowszechnienia stanu badań naukowych prowadzonych w UMCS w zakresie dziedzin nauk ścisłych i przyrodniczych, nauk humanistycznych, nauk społecznych, nauk medycznych i nauk o zdrowiu.

e-Usługa Omnis

Dotychczasowe efekty prac zrealizowanych przez pracowników Biblioteki UMCS w ramach projektu SON są już widoczne w serwisie Polona, w ramach e-usługi Polona w Chmurze. Usługa ta pozwala bibliotekom na bezpłatne tworzenie i zarządzanie własnymi kolekcjami cyfrowymi oraz długoterminową archiwizację ważnych dokumentów i publikacji; Polona w Chmurze to jeden z trzech elementów projektu e-usługa Omnis Biblioteki Narodowej.

Projekt e-usługa Omnis polega na wdrożeniu ogólnopolskiego systemu informacyjnego oferującego jeden punkt dostępu do zbiorów polskich bibliotek i aktualnej oferty rynku wydawniczego w Polsce. W ramach projektu uruchomiono 3 odrębne i zintegrowane e-usługi:

1. Zintegrowana wyszukiwarka Omnis – usługa pozwalająca przeszukać zasoby wszystkich bibliotek w Polsce z jednego miejsca oraz przeszukiwać pełnotekstowo treści książek, czasopism i artykułów w postaci cyfrowej;

2. Polona w Chmurze dla bibliotek – usługa pozwalająca bibliotekom na bezpłatne tworzenie i zarządzanie własnymi kolekcjami cyfrowymi oraz długoterminową archiwizację ważnych dokumentów i publikacji;

3. Repozytorium wydawnicze e-ISBN – usługa umożliwiająca udostępnianie pełnych i zestandaryzowanych informacji o istniejących i planowanych publikacjach.

Program jest tworzony z uwzględnieniem projektowania zorientowanego na użytkownika. Z założenia odbiorcami projektu e-usługa Omnis mają być trzy gru-

py interesariuszy, w tym przede wszystkim użytkownicy indywidualni (uczniowie, studenci uczelni wyższych, pracownicy instytucji naukowych, nauczyciele, bibliotekarze), podmioty instytucjonalne (w tym głównie biblioteki) oraz przedsiębiorcy, działający na rynku wydawniczym i w obrębie branży kreatywnej.

W dniu 28 września 2021 roku decyzją Wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu prof. dra hab. Piotra Glińskiego włącznie Bibliotekę Główną Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej do ogólnokrajowej sieci bibliotecznej, co skutkuje nadzorem merytorycznym Biblioteki Narodowej w zakresie realizacji zadań określonych w art. 27 ust. z dnia 27 czerwca 1997 roku. Współpraca z Biblioteką Narodową będzie dalej kontynuowana podczas wdrażania systemu ALMA w Bibliotece UMCS w 2022 roku.

Biblioteka Cyfrowa

Biblioteka Cyfrowa UMCS jest projektem sukcesywnie rozwijanym, stale powiększającym liczbę obiektów cyfrowych w swoim zasobie. W związku z planami rozszerzania obszaru Wolnego Dostępu w przestrzeni katalogowej podjęto prace nad skanowaniem wybranych katalogów kartkowych i upublicznieniem ich w Bibliotece Cyfrowej. Dotychczas w całości zeskanowano katalogi mikrofilmów i starodruków. Największym wyzwaniem jest konwersja do postaci cyfrowej kart katalogu alfabetycznego. Do chwili obecnej przetworzono zakres litery A.

Wolny Dostęp

Kolejną inicjatywą skierowaną do czytelników Biblioteki UMCS, cieszącą się niezmiennie dużą popularnością, jest Wolny Dostęp. Czytelnie przeorganizowano z myślą o użytkownikach, którym to umożliwiono swobodny dostęp do części najnowszych zbiorów książek i czasopism, gdzie mogą oni samodzielnie wyszukiwać, korzystać na miejscu lub wypożyczać wybrane pozycje. Wolny Dostęp został utworzony w 2013 roku i w chwili obecnej liczy niemal 50 000 pozycji. Cały dostępny księgozbiór ułożono działami według Klasyfikacji Biblioteki Kongresu w Waszyngtonie (KBK), jest on na bieżąco uaktualniany. Oddział Opracowania Zbiorów w pierwszej kolejności opracowuje te pozycje, które mają być skierowane do czytelni Wolnego Dostępu. Według danych udostępnionych przez pracowników Oddziału, w roku 2021 skatalogowano i sklasyfikowano za pomocą Klasyfikacji Biblioteki Kongresu (KBK) oraz haseł przedmiotowych w języku angielskim (Library of Congress Subject Headings) w katalogu lokalnym prawie 900 naukowych pozycji.

W obszarze Wolnego Dostępu czytelnik dostał możliwość samodzielnego wyszukiwania materiałów bibliotecznych, przenoszenia ich w obrębie pomieszczenia, korzystania na miejscu lub wypożyczenia na dłuższy czas. Chcąc ułatwić czytelnikom samodzielne wyszukiwanie literatury w tak dużym księgozbiore, zastosowano etykiety na okładkach wszystkich pozycji. Znajduje się tam sygnatura WD – alfanumeryczny zapis, zaczynający się od litery oznaczającej dział, a następnie poddział, datę wydania, np. KK248.2.G76 1953. Poszczególnym działom wiedzy przypisano kolorowe oznaczenia, które także pomagają poruszać się po księgozbiore.

Materiały przeznaczone wyłącznie do korzystania na miejscu oznaczono czerwoną etykietą, zaś zwrot książek jest możliwy zarówno w obszarach Wolnego Dostępu, jak i w Wypożyczalni Biblioteki. Materiały WD są wyłączone z systemu zamówień przez katalog komputerowy, nie można ich także rezerwować. Przykład rozmieszczenia zbiorów wolnego dostępu w Bibliotece Głównej UMCS prezentuje tabela 1.

Czytelnia komiksu

Komiks w Bibliotece Uniwersyteckiej UMCS doczekał się wyodrębnionego miejsca, powstała Czytelnia Komiksu działająca w formule wolnego dostępu. Reprezentowane są w niej wszystkie tytuły, trafiające do biblioteki dzięki uprzejmości wydawców, honorujących ustawowy Egzemplarz Obowiązkowy: Egmont Polska, Hanami, Sonia Draga, DeAgostini, Studio JG, Kotori, Hanami, Timof i cisi współpracownicy, Prószyński Media, KBOOM, Nasza Księgarnia, Ongrys, Elemental, Wydawnictwo Komiksowe. Czytelnia Komiksu liczy obecnie ponad 3200 tomów. Ze zbiorów na miejscu może skorzystać każdy zainteresowany, natomiast wypożyczać mogą wyłącznie osoby mające aktywną kartę biblioteczną/legitymację studencką.

Tabela 1. Rozmieszczenie zbiorów wolnego dostępu w Bibliotece Głównej UMCS

Miejsce udostępniania	Symbol działu	Dział
Czytelnia 1 (parter głównego gmachu Biblioteki)	C	Nauki pomocnicze historii
	D	Historia
	E	Historia Ameryki Północnej
	F	Historia Ameryki Południowej
	H	Nauki społeczne (ekonomia, socjologia)
	J	Nauki polityczne
	K	Prawo
	U	Wojskowość
Czytelnia Informacji Naukowej (I p. w nowym gmachu Biblioteki)	V	Marynarka wojenna, Żegluga
	A	Dziela treści ogólnej (wielodzielnicowe encyklopedie, informatory)
	Z	Bibliotekoznawstwo, Bibliologia, Bibliografie ogólne

Miejsce udostępniania	Symbol działu	Dział
Czytelnia Ogólna (główny gmach Biblioteki)	B	Filozofia, Teologia, Religia
	G	Geografia, Antropologia, Rekreacja
	L	Oświata
	P	Języki i Literatura
	Q	Nauki ścisłe
	R	Medycyna
	S	Rolnictwo
	T	Nauki techniczne

Coffee Lectures

Dr Krystyna Kwapisiewicz-Hudzik w 2018 roku zainicjowała cykl wykładów Coffee Lectures. Z założenia Coffee Lectures to cykl krótkich wykładów o bibliotece, nauce i kulturze cyfrowej, prowadzonych przez znanych wykładowców i doświadczonych bibliotekarzy, przy przysłowiowej kawie. Serię spotkań zainauguował w dniu 5 grudnia 2018 roku medioznawca i badacz internetu prof. dr hab. Piotr Celiński wykładem „Fejkowe teksty, fejkowa wiedza i lekarstwa na nie”. Kolejne wykłady i spotkania obejmowały takie tematy, jak:

1. „W stronę poważnej rozgrywki. Problemy społeczno-kulturowe we współczesnych grach komputerowych” – dr Radosław Bomba.
2. „Ekranizacja rzeczywistości, czyli świat jako odbicie obrazu” – dr Przemysław Wiatr.
3. „Wskaźniki bibliometryczne w kontekście ewaluacji nauki” – Barbara Woźniak.
4. „O czym dawniej książki pisano. Przegląd tematyki starych druków lubelskich ze zbiorów Biblioteki UMCS” – dr Marta Puszka.
5. „Digitalizacja zbiorów – z doświadczeń Biblioteki Głównej UMCS” – Piotr Kostko.

Spotkania te cieszyły się dużym zainteresowaniem studentów, czytelników, pracowników biblioteki.

Biblioteka jako miejsce działań artystycznych

Jednym z ostatnich przed pandemią wydarzeń z cyklu Coffee Lectures była prezentacja książki Andrzeja Białkowskiego i Wojciecha J. Burszty *Jedzie Pan Jazz: edukacja jazzowa i popkulturowa w perspektywie antropologicznej* połączona z występem zespołu muzycznego. Spotkanie odbyło się w dniu 23.01.2020 roku z udziałem autorów oraz bohatera książki Bogusława Dziekańskiego – twórcy fenomenu Małej

Akademii Jazzu. Moderatorem spotkania był Marcin Sanakiewicz, a po dyskusji uczestnicy mieli możliwość wysłuchania koncertu zespołu Marek Konarski and Folk(S).

Ważną cechą charakteryzującą tożsamość Biblioteki jest jej fizyczna przestrzeń. Ma być ona nie tylko miejscem funkcjonalnym służącym do korzystania ze zbiorów przez czytelników, lecz także czymś znacznie więcej – miejscem wyjątkowym, w którym chce się przebywać, uczyć, studiować i spotykać z innymi ludźmi. Biblioteka Uniwersytecka wpisuje się w ten trend, będąc przestrzenią działań artystycznych: zarówno promocji książek, organizacji wystaw, koncertów, a nawet amatorskich spektakli teatralnych, co w szerszym zakresie pozwala na tworzenie nowego poziomu relacji z czytelnikami.

Podsumowanie

Dzięki wymienionym w artykule działaniom Biblioteka Uniwersytecka jawi się jako miejsce przyjazne, życzliwe i gościnne dla szerokiej grupy czytelników. Pokazuje, iż wszelkie inicjatywy w Bibliotece UMCS są podejmowane zarówno z myślą o uatrakcyjnieniu samej oferty naukowej skierowanej do określonej grupy czytelników, jak i stworzeniu miejsca, gdzie użytkownicy będą mogli obejrzeć, wysłuchać czy też uczestniczyć w różnorodnych wydarzeniach artystycznych.

Netografia

- Ministerstwo Edukacji i Nauki. Społeczna Odpowiedzialność Nauki. *Społeczna Odpowiedzialność Nauki*, [online], <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/spoleczna-odpowiedzialnosc-nauki> [dostęp: 26.02.2022].
- Biblioteka Narodowa. Projekt „e-usługa OMNIS”, [online], <https://www.bn.org.pl/projekty/omnis/o-projekcie/> [dostęp: 26.02.2022].
- Biblioteka Cyfrowa UMCS, [online], <http://dlibra.umcs.lublin.pl/dlibra/collectiondescription/1> [dostęp: 26.02.2022].
- UMCS. Coffee Lectures – krótkie wykłady przy kawie, [online], <https://www.umcs.pl/pl/coffee-lectures-krotkie-wyklady-przy-kawie,8227,coffee-lectures-krotkie-wyklady-przy-kawie,72148.chtm> [dostęp: 26.02.2022].